

DR. MAHFİ EĞİLMEZ

DR. ERCAN KUMCU

TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLERLE EKONOMİ POLİTİKASI

Remzi Kitabevi

GÜNCELLENMİŞ
29. BASIM

Türkiye'den Örneklerle
EKONOMİ POLİTİKASI

MAHFİ EĞİLMEZ İstanbul'da doğdu. Lisans derecesini ekonomi ve maliye alanında AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden (Mülkiye), doktora derecesini kamu maliyesi alanında Gazi Üniversitesi'nden aldı. Maliye Müfettişi olarak başladığı kamu görevinden, bütün yönetim kademelerinde görev yaptıktan sonra, Hazine Müsteşarı iken ayrıldı. Özel kesimde finans kuruluşlarında yönetim kurulu başkanlık ve üyeliklerinde bulundu. *Yeni Yüzyıl* ve *Radikal* gazetelerinde köşe yazıları, çeşitli dergilerde makaleler yazdı. Üniversitelerde öğretim görevlisi olarak görev aldı.

Halen Altınbaş Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapıyor. www.mahfiegilmez adlı blogunda düzenli olarak yazı yazmaya devam ediyor.

Bunun dışında yayımlanmış 24 kitabı (biri Dr. Ercan Kumcu ile ortak) ve çok sayıda makalesi ve köşe yazısı bulunuyor.

DR. ERCAN KUMCU İstanbul'da doğdu. Lisans derecesini ekonomi alanında Boğaziçi Üniversitesi'nden, doktora derecesini ekonomi alanında Boston College'den (ABD) aldı. ABD'de Boston College, University of Eastern Michigan ve State University of New York Binghamton'da makroekonomi, para teorisi ve uluslararası ekonomi dersleri verdi.

Genel sekreter olarak göreve başladığı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'ndan, 1993 yılında Başkan Yardımcısı iken ayrıldı. Özel kesimde çeşitli danışmanlık ve üst düzey yönetim görevlerinde bulundu.

Halen Anadolu Holding ve Adel Kalemcilik'te bağımsız yönetim kurulu üyeliği ve Tekfen Vakfı yönetim kurulu üyeliği görevlerini sürdürüyor.

Bunun dışında yayımlanmış 4 kitabı (birisi Dr. Mahfi Eğilmez'le ortak), bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleleri ve çok sayıda köşe yazısı bulunuyor.

DR. MAHFİ EĞİLMEZ / DR. ERCAN KUMCU

Türkiye'den Örneklerle
EKONOMİ
POLİTİKASI

Remzi Kitabevi

EKONOMİ POLİTİKASI (TÜRKİYE'DEN ÖRNEKLERLE)
Mahfi Eğilmez – Ercan Kumcu

© Remzi Kitabevi, 2004

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Asaf Taneri
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2156-2

BİRİNCİ-DÖRDÜNCÜ BASIM: Om Yayıncılık, 2002-2003
BEŞİNCİ BASIM: Remzi Kitabevi, Mayıs 2004
GÜNCELLENMİŞ YİRMİ DOKUZUNCU BASIM: Şubat 2024

Kitabın bu basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İÇİNDEKİLER

Önsöz, 11

1. Ekonomi Bilimi ve Ekonomi Politikası

1.1. Ekonomi Bilimi.....	13
1.2. Ekonomi Politikası.....	17
1.3. Ekonomi ve Ekonomi Politikasının Tarihçesi.....	18
1.4. Ekonomi Politikasının Evrensel ve Yerel Yönleri	28

2. Ekonomik Denge

2.1. Ekonomik Dengenin Tanımı ve Görünümü	30
2.2. Ekonomik Dengenin Finansal İfadesi	32
2.3. İç Ekonomik Denge	33
2.4. Dış Ekonomik Denge.....	40

3. Ekonomik Dengesizlikler

3.1. Kararlı ve Kararsız Denge	53
3.2. Ekonomik Dengeye Bozulma.....	54
3.3. Ekonomik Dengesizlik Halleri	57
3.4. Ekonomik Dengesizlik Hallerinin Neden Olabileceği Sonuçlar.....	67

4. Ekonomi Politikası Uygulamasında Rol Alan

Ulusal Kurumlar

4.1. Maliye ve Hazine	68
4.2. Merkez Bankası	72
4.3. Diğer Kurumlar	75
4.4. Politika Oluşturmada Kurumların İşbirliği	76

5. Ekonomi Politikası Uygulamasında Etkili

Olan Uluslararası Çerçeve

5.1. Uluslararası Ekonomik İşbirliği	78
5.2. Gelişmiş Ekonomiler ve Bu Ekonomilerle İlişkiler	79
5.3. Yükselen Piyasa Ekonomileri, Gelişmekte Olan Ekonomiler ve Ekonomik İlişkiler	81
5.4. Ekonomi Politikası Uygulamasında Etkili Olan Uluslararası Kuruluşlar	81
5.5. Uluslararası Kuruluşların Ekonomi Politikası Üzerinde Etkileri	87

6. Kamu Kesiminin Mali Yapısı

6.1. Kamu Kesiminin Özelliği ve Büyüklüğü.....	89
6.2. Kamu Kesiminin Kapsamı.....	90
6.3. Kamu Kesiminin Mali Görünümü.....	92
6.4. Kamu Kesiminin Özel Kesimden Başlıca Farkları.....	93

7. Maliye Politikası

7.1. Maliye Politikasının Tanımı ve Amaçları.....	96
7.2. Maliye Politikasının Araçları.....	97
7.3. Maliye Politikasını Kullanarak Gelir Dağılımını Düzeltmek.....	113
7.4. Maliye Politikasının Başarısını Ölçmek.....	115

8. Parasal Yapı

8.1. Paranın Önemi ve Ayrıcalıkları.....	118
8.2. Merkez Bankası.....	120
8.3. Bankalar.....	126
8.4. Sermaye Piyasası.....	130
8.5. Özel Kesimin Dışlanması Olgusu.....	132
8.6. Türkiye'de Bankacılık Kesimi.....	134
8.7. Türkiye'de Para ve Sermaye Piyasası.....	136
8.8. Piyasalar ile Ekonomi Politikası İlişkisi.....	137

9. Para Politikası

9.1. Para Arzı ve Parasal Göstergeler.....	139
9.2. Para Politikasının Tanımı ve Amaçları.....	142
9.3. Para Politikası Araçları.....	143
9.4. Para Politikasını Hedefe Göre Yönlendirmek.....	152
9.5. Para Politikasının Başarısını Ölçmek.....	160
9.6. Kur Politikası.....	162

10. Ekonomi Politikasında Farklı Yaklaşımlar

10.1. Makro İhtiyati Politikalar.....	166
10.2. Heterodoks Ekonomi Politikaları.....	169
10.3. Arz Yönlü Ekonomi Politikası.....	172
10.4. Tarife Dışı Engeller.....	174
10.5. Planlama.....	175
10.6. Modern Para Teorisi ve Para Politikası.....	176

11. Ekonomi Politikasına İlişkin Özel Durumlar

11.1. Ekonominin İstikrarı ve İstikrar Politikası.....	179
11.2. Ekonomi Politikasının Sıklığı ve Gevşekliği.....	181

11.3. Ekonominin Canlılığı, Isınması ve Soğuması	182
11.4. Uygulanacak Politikalar	183
11.5. Otomatik Dengeleyiciler ve Mali Sürüklenme	184

12. Beklentiler ve Beklenti Yönetimi

12.1. Beklentiler ve Karar Alıcılar Üzerindeki Etkisi	187
12.2. Beklentilerin Oluşturulması	190
12.3. Beklentilerin Ekonomi Politikasındaki Önemi, Beklenti Yönetimi ve Tuzağı.....	197

13. Ekonomi Politikasına Çerçeve Oluşturulması

13.1. Ekonomi Politikası Uygulamanın Zorlukları	200
13.2. Kurumsal Düzenlemelerin Gerekliliği	208
13.3. Ekonomik Dengeyi Sağlamanın Güçlüğü	208
13.4. Ekonomi Politikası Uygulamasında Sınırlar.....	216

14. Krizler ve Ekonomi Politikası

14.1. İçinde Yaşadığımız Ekonomik Sistem	221
14.2. Kapitalizmin Üç Büyük Krizi	224
14.3. 2001 Türkiye Krizi	227
14.4. Krizlerde Uygulanması Gereken Ekonomi Politikası.....	233

15. Ekonomi Politikası Uygulamalarının Sonuçları

15.1. Ekonomi Politikasının Araçları ve Kullanım Alanları	236
15.2. Ekonomi Politikasının Başlıca Araçlarının Olası Etkileri	238
15.3. Ekonomi Politikasında Beklenti Yönetimini Biçimlendirmenin Olası Etkileri.....	244
15.4. Dalgalı Kur Rejiminde Politika Seçenekleri	245

16. Türkiye’de Ekonomi Politikası Uygulamaları

16.1. Dönemler ve Ekonomi Politikaları	249
16.2. Dönemler Arası Karşılaştırma	261

Kaynaklar, 263

Sözlük, 267

ŞEKİLLER

Şekil 1: IS, LM, BOP Eğrileri ve Ekonominin Genel Dengesi	31
Şekil 2: Tasarruf (S)-Yatırım (I) Dengesi ve Gelir Düzeyi (Y)	34
Şekil 3: Bütçe Dengesi.....	37
Şekil 4: Faiz Dışı Denge	38
Şekil 5: Kararlı ve Kararsız Denge Halleri	53
Şekil 6: Para Arzında Artış.....	55
Şekil 7: Kamu Harcamalarında Artış	56
Şekil 8: IS, LM Dengesi ve Dönemsel Analizler	57
Şekil 9: Fiyat Artışı ve Enflasyon	58
Şekil 10: Kamu Harcamalarının Genişletici Etkisi	98
Şekil 11: Kamu Harcamalarının Daraltıcı Etkisi	99
Şekil 12: Vergilerin Artırılmasının Ekonomiye Etkisi.....	102
Şekil 13: Hazine'nin Borç Verilebilir Fonlar Piyasası'na Girişi ve Özel Kesimi Piyasanın Dışına İtmesi	132
Şekil 14: Toplam Talep Fazlası.....	156
Şekil 15: Toplam Talebin Faiz Aracılığıyla Düşürülmesi.....	157
Şekil 16: Talep Fazlasının Yüksek Olması Hali.....	158
Şekil 17: Toplam Arzın Katı Olduğu Durum	159
Şekil 18: Vergi İndirimlerinin Yaratacağı Gelir Etkisi ve Laffer Eğrisi ..	173
Şekil 19: Petrol Arzının Kısılacağına İlişkin Haberin Etkisi.....	188
Şekil 20: Petrol Arzının Kısılacağına İlişkin Haberin Yanlış Olduğunun Anlaşılması	189
Şekil 21: Dış Ticarete Kota Uygulaması.....	243
Şekil 22: Dalgalı Kurda Maliye Politikasının Etkinsizliği.....	245
Şekil 23: Dalgalı Kur Rejiminde Para Politikasının Etkinliği	247

TABLULAR

Tablo 1: Türkiye Merkezi Yönetim Bütçesinin Başlıca Kalemleri	35
Tablo 2: Türkiye Ödemeler Dengesi Özeti (2022)	42
Tablo 3: Dünyada Borçluluk Oranları (2022)	51
Tablo 4: ABD ve Japonya'nın Borçluluk Oranları	52
Tablo 5: IS ve LM Eğrilerinde Kayma ve Dengeye Bozulma Nedenleri 55	
Tablo 6: Avrupa'da İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Hiperenflasyon	59
Tablo 7: Türkiye'de Enflasyon	61
Tablo 8: Farazi Bir Ekonomide On Yıllık Enflasyon ve Büyüme Oranları.....	65
Tablo 9: SDR Sepetinde Para Birimlerinin Ağırlığı	82
Tablo 10: Türkiye'nin IMF ile Yaptığı 19 Stand-by Düzenlemesi	84
Tablo 11: Kamu Kesimini Oluşturan Kurumlar	91
Tablo 12: Merkez Bankası Bilançosu-Temel Kalemler I	122
Tablo 13: Merkez Bankası Bilançosu-Temel Kalemler II.....	123
Tablo 14: Merkez Bankası Bilançosu-Temel Kalemler III	125
Tablo 15: Bir Merkez Bankası Bilançosu Örneği.....	139
Tablo 16: Ticari Bankacılık Kesimi Bilançosu	140
Tablo 17: Bankacılık Kesimi Toplu Bilançosu	140
Tablo 18: Enflasyon Beklentileri ve Gerçekleşen Enflasyon Oranları ...	192
Tablo 19: Makroekonomik Amaçlar ve Araçlar	211
Tablo 20: Ekonomi Politikasının Amaç ve Araçları Arasındaki Çelişkiler	211
Tablo 21: Sanayileşmiş Ülkelerin GSYH Gelişimleri (1850-2006)	223
Tablo 22: Ekonomi Politikasının Başlıca Araçları	237
Tablo 23: Politikalarda Tercih Önceliği.....	237
Tablo 24: İki Temel Para Politikası Aracının Ekonomideki Olası Etkileri	239
Tablo 25: İki Temel Maliye Politikası Aracının Ekonomi Kesimleri Üzerindeki Olası Etkileri	242
Tablo 26: Türkiye'de Dönemler İtibariyle Uygulanan Ekonomi Politikası ve Kullanılan Araçların Özet Görünümü	261

GRAFİKLER

Grafik 1: Farazi Bir Ekonomide Denge ve Dengesizlik Halleri	66
Grafik 2: Türkiye’de Bütçe Dengesinin Gelişimi	115
Grafik 3: Türkiye’de Faiz Dışı Giderlerin Vergi Gelirleriyle Karşılanma Oranı	116
Grafik 4: Türkiye’de Enflasyon ve Vergi Gelirleri	116
Grafik 5: Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi ve Gerçekleşen Enflasyon	160
Grafik 6: Türkiye’de Merkez Bankası Politika Faizi, Enflasyon Hedefi ve Enflasyon Gerçekleşmesi.....	161
Grafik 7: FED’in Enflasyonla Mücadelesi ve Faiz Politikası	162
Grafik 8: TCMB Enflasyon Hedefi, Politika Faizi ve Gerçekleşen Enflasyon (2020-2022)	260

Önsöz

Kitap, *Ekonomi Politikası* adıyla ilk kez 2002 yılında basıldı. Zaman içinde birçok kez gözden geçirilip yenilenecek pek çok kez basıldı, çeşitli üniversite ve yüksek okullarda ders kitabı olarak okutuldu, referans kitap olarak kullanıldı, birçok giriş sınavında sorular bu kitaptan çıktı.

2008 yılında başlayan küresel kriz sonrasında ekonomi politikasında özellikle de para politikasında önemli değişiklikler ortaya çıktı. Bunlar, yeni baskılarda kitaba işlenmiş olsa da uygulamada yeni yaklaşımlar gelmeye devam etti. Sürekli olarak bu değişiklikleri yeni baskılarda işlemek yerine kitabı yenilemeye karar verdik. Bu yenileme yalnızca yeni politika araç ve yaklaşımlarını kitaba eklemekten çok ekonomi politikasının oluşturduğu yeni çerçeveyi kapsamaya çalışmak yönünde oldu. Yeniden yazarken, kitabın ilgi görmesinin temel nedenlerinden birisi olan kolay anlaşılabilir, basit ve sade yapısını korumak temel amaçlarımızdan birisi oldu.

Kitabın bu haliyle Ekonomi Politikası, Türkiye Ekonomisi, Maliye Politikası, Para Politikası ve Makroekonomi dersleri alanlara, sınavlara hazırlananlara ve bu konuları merak edip öğrenmek isteyenlere yardımcı olacağını düşünüyoruz.

Dr. Mahfi Eğilmez

Dr. Ercan Kumcu

1. Ekonomi Bilimi ve Ekonomi Politikası

*Bilimin trajedisi! Güzel bir hipotezin
çirkin bir gerçekle yok olması.*

THOMAS HENRY HUXLEY

1.1. EKONOMİ BİLİMİ

Sosyal bilimler arasında yer alan ekonomi biliminin temel konusunu kıt kaynakların en yüksek tatmini sağlayacak şekilde ihtiyaçlara tahsis edilmesi oluşturur. Bütün sosyal bilimler gibi ekonomi de fizik bilimlerden pek çok yönden ayrılır. Buna karşılık özellikle kullandığı niceliksel yöntemlere ve ele aldığı modellere bakıldığında pozitif ekonominin fizik bilimlere en yakın sosyal bilim olduğunu ileri sürmek yanlış olmaz.

Ekonomi bilimini çeşitli alt başlıklar altında toplayıp sınıflandırmak gelenek olmuştur. Bunlar arasında makroekonomi ve mikroekonomi ayrımı ile pozitif ve normatif ekonomi ayrımları üzerinde durmakta yarar var. Makroekonomi denildiğinde ekonomi biliminin küresel ya da ulusal büyüklüklerle uğraşan alt dalı anlaşılır. Örneğin GSYH, para arzı, enflasyon, işsizlik, cari işlemler dengesi, toplam arz ve toplam talep gibi ekonominin genelini ilgilendiren konular makroekonominin uğraşı alanına girer. Mikroekonomi denildiğinde ise toplumu oluşturan tek tek bireylerin ve tek tek firmaların ekonomik sorunlarıyla uğraşan alt bilim dala anlaşılır. Örneğin tüketici dengesi, firma dengesi, bireysel talep, firma arzı, üretim maliyetleri gibi konular mikroekonominin uğ-

raşı alanına girer. Bir başka deyişle, mikroekonomi tek tek ağaçlarla uğraşırken, makroekonominin uğraşı alanı ormandır.

Pozitif ekonomi; ekonomi biliminin teoriye dönük bölümünü ifade eder. Türkçede kısaca ekonomi, İngilizcede “economics” denildiğinde anlaşılan şey pozitif ekonomidir. Pozitif ekonomide tercihler ve inançlar için içine girmez, olguların bilimsel olarak ortaya konulup analize tabi tutulması esas alınır. Önermelerin doğru olup olmadığı ispat edilebilir olmalıdır. Normatif ekonomi; ekonomi biliminin değer yargularını içeren bölümlerini ve ekonomi politikasını kapsayan alt daldır. Burada tercihler, bir başka deyişle sübjektif hedefler söz konusudur. Örneğin gelir dağılımının ölçülmesi ve bunun bir hipotez çerçevesinde ortaya konulması pozitif ekonominin, gelir dağılımının adil olup olmadığının değerlendirmeye tabi tutulması ve bu dağılımın düzeltilmesine yönelik araçların seçilip kullanılması normatif ekonominin konusunu oluşturur.

Ekonominin önemli bir özelliği, diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi, hipotez, kanun ve teorilerinin zaman ve mekâna göre değişebilir nitelikte olmasıdır. İnsan ve toplum davranışları zamana ve bulunulan yere göre değiştiği için bu davranışlara dayanan ekonominin kanunları da değişiklik gösterir. Bu nedenle ekonomik kanunlar ve teoriler, fizik bilimlerinin kanun ve teorilerine göre çok daha kolay ve çabuk değişebilir bir yapıdadır. Bu değişebilirlik, ekonomi bilimine büyük bir dinamizm verir. O nedendir ki, ekonomi biliminde aynı konuda farklı hipotez, kanun ya da teoriler aynı dönemde bir arada bulunabilir.

Ekonomi biliminin temel amacı; ekonomik olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini açıklayan genellemelerin geliştirilmesidir. Ekonomi bilimi, neden-sonuç ilişkilerini açıklayan bilimsel yöntemin hipotez, kanun ve teori aşamalarından geçmekle birlikte, diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi, test etme aracı olarak gözlemlemeyi pozitif bilimlerdeki deneylerin yerine kullanır.

Ekonomi bilimindeki neden-sonuç ilişkilerinin açıklanmasında genellikle fonksiyonel ilişkiler kullanılır. Fonksiyonel ilişki denildiğinde; açıklanan değişkenin, açıklayan değişken ile bir-

likte değişen bir yapı içinde olduğu anlaşılır. Örneğin $[y = f(x_i); x_i = 1, \dots, n]$ ilişkisi bir fonksiyonel ilişkidir ve y değişkeninin n tane x_i değişkenine bağlı olarak değiştiğini açıklar. Ekonomi biliminde bu tür fonksiyonel ilişkilerin pek çok örneği vardır. Bir malın talep miktarı (D_a), ikame mallarının veya tamamlayıcı malların fiyatları ve gelir gibi diğer değişkenler sabit tutulduğunda (ceteris paribus), o malın fiyatı (P_a) ile fonksiyonel ilişki içindedir: $D_a = f(P_a)$. Ya da tüketim harcamaları (C), diğer değişkenler sabit tutulduğunda kullanılabilir gelirin (Y_d) bir fonksiyonu olarak ifade edilebilir: $C = f(Y_d)$. Bu tür fonksiyonel ilişkilerden hareketle ekonomide modeller kurarak gerçek hayat açıklanmaya çalışılır.

Ekonomi biliminin kanun ve teorileri, fizik bilimlerin kanun ve teorileri kadar kesinlik taşımaz. Çünkü tıpkı diğer sosyal bilimler gibi, ekonomi bilimi de insan ve toplum davranışları üzerine kuruludur. Bu davranışlar, toplumdan topluma ve zamandan zamana değişim gösterir. İlkel bir kabilenin refah ölçüsüyle çağdaş bir toplumun refah ölçüsü ya da Doğulu bir toplumun geliri kullanma şekliyle Batılı bir toplumun geliri kullanma şekli aynı değildir. Bundan iki yüz yıl önce parayla birlikte trampa sisteminin de yaygın olduğu dönemdeki insan davranışıyla bugünkü para ekonomisindeki insan davranışı farklıdır. O nedenle de ekonomi bilimi zaman geçtikçe, toplumsal yapılanma farklılaştıkça, davranış kalıpları değiştikçe bu değişimlere ve farklılıklara uygun açıklama biçimlerini benimser. Aksi takdirde yani değişimden kopuk kalırsa yaşamın ulaştığı yeni kalıpları ve yapılanmayı açıklayamaz hale gelir. O nedenle de ekonomi bilimin kanun ve teorilerinin önemli bir bölümü her yerde her zaman aynı biçimde geçerli olmaz, ortalamaları yansıtır. Alfred Marshall ekonomik kanunları şöyle ifade ediyor: “Ekonomi kanunları, az çok belirli ve az çok kesin eğilimlerin ifadesinden ibarettir.” Marshall’ın bu tanımında ekonomi kanunlarını fizik kanunlarından ayırmak için kullanılacak iki önemli fark vardır; “az çok” ve “eğilim” değişimi. Buna göre ekonomik teoriler gerçeğin tam ve kesin ifadeleri yerine az çok bir eğilim ifade eden teorilerdir. Çünkü bu alandaki gerçek, zamana ve toplumun yapısına göre değişiklik gösterebilir.

Fizik bilimlerle karşılaştırıldığında ortaya çıkan eksikliklerine karşılık ekonomi biliminin de nihai amacı, gerçeği ortaya koymaya çalışmaktır. Ekonomi biliminin, gerçeğin anlaşılmasını sağlamaya yönelik yöntemi bilimsel soyutlamadır. Soyutlama, karmaşık gerçeği açıklayabilmek için, bazı varsayımlarla olayı basite indirgedikten sonra aşama aşama basitleştirici varsayımları kaldırmak suretiyle karmaşık gerçeğin açıklanmasına ulaşma yöntemi- dir. Örneğin bir toplumun toplam üretimini ya da aynı anlama gelen Gayri Safi Yurt İçi Hasılası'nı (GSYH) bir model çerçevesinde belirlerken ekonomiyi dört kesime ayırmak ve kesimlerin faaliyetlerini aşama aşama ele alıp gerçek hayattaki duruma ulaşmak âdet olmuştur.

Hane halkları : Tüketim Harcamaları (C)

İşletmeler : Yatırım Harcamaları (I)

Devlet : Kamu Giderleri (G)

Dış Dünya : Net İhracat = İhracat – İthalat (X – M)

Bu şekilde özetlenen bir ekonomide GSYH'yi (Y) hesaplamak için bu dört kesimin giderlerini toplamak gerekir. Bununla birlikte soyutlama yöntemi gereği konu aşama aşama ele alınır. Önce devlet harcamalarının bulunmadığı ve dış dünyaya kapalı bir ekonomi modelinden hareket edilir. Bu durumda GSYH, tüketim (C) ve yatırım (I) harcamalarından ibarettir:

$$Y = C + I \quad (1)$$

Daha sonra analize kamu kesimi (G) katılır:

$$Y = C + I + G \quad (2)$$

Ve en sonunda ekonomi dış dünyaya açık olarak (X – M) tanımlanarak gerçek hayattaki durum ortaya konulur:

$$Y = C + I + G + (X - M) \quad (3)$$

Böylece her bir aşamada fonksiyonel ilişkilerin ayrıntılı olarak ortaya konulması sırasında ortaya çıkacak karmaşıklıklar gi-

derilmiş ve sonuçta gerçeğin analizi yapılmış olur. Örneğimizde, (1) numaralı eşitlik ekonomiyi en basit bir biçimde ele alırken (2) ve (3) numaralı eşitlikler ekonomik yapının giderek karmaşıklaşan özelliklerini hesaba katmaktadır.

GSYH, bir ülkede bir yıl içinde yaratılan akımların derlenmesinden oluştuğu için hesaba katılacak olan yalnızca akım değişkenleridir. Stoklar ve stokların el değiştirmesi hesaplamalara katılmaz. Bununla birlikte stokların akım haline dönüşerek kullanılması GSYH hesaplarına yansır.

Hesaplara veya daha doğrusu modele sokulacak olan birimler hane halkları, firmalar, devlet ve dış dünyadır.

1.2. EKONOMİ POLİTİKASI

Ekonomi politikası, genel olarak makroekonomik dengelerin hangi yönde ve nasıl değiştirileceğine ilişkin yaklaşımları kapsayan daldır. Örneğin büyümeyi daha fazla hızlandırabilmek, işsizliği, cari açığı, bütçe açığını düşürebilmek veya enflasyon gibi istikrarsızlık halleriyle mücadele etmek için ekonominin var olan dengelerini değiştirebilmek gerekir. Bu değişiklikleri yapmak için uygulanacak önlemler paketi ekonomi politikası adını alıyor.

Ekonomi politikası başlıca iki amaçla kullanılır: (1) Ekonominin dengelerinde yaşanan bozulmaları düzeltmek amacıyla ekonomi politikası araçları devreye sokulabilir. Örneğin ekonomide daralma yaşanıyor ve büyüme hızı sıfıra doğru yaklaşıyorsa bunu yeniden yukarı çekebilmek için ekonomi politikası araçları kullanılır. (2) Ekonomik dengede bir bozulma olmasa bile eğer daha iyi bir dengeye ulaşılması arzulanıyorsa yine ekonomi politikası araçlarına başvurulabilir. Bu durumda ekonomi politikası daha yüksek büyüme hızı, daha iyi gelir dağılımı, daha düşük enflasyon, daha az kamu borçlanması, daha az bütçe açığı, daha fazla istihdam, daha fazla yatırım gibi arzulan yeni makroekonomik dengelere ulaşmak için devreye sokulmuş olur.

Bozulan dengeleri düzeltmek ya da yeni ve daha iyi dengele-

re ulaşmak meselesi bu amaçla uygulanacak ekonomi politika-sının seçimini gündeme getirir. Ekonomi politikasının çeşitli alt dalları vardır. Bunları üç ana başlık içinde toplamak mümkündür: (1) Maliye Politikası, (2) Para Politikası, (3) Diğer politikalar. Bunların her birinin farklı araçları vardır. Ekonomide yapılmak istenenlere ya da belirlenen hedeflere göre bunların araçları tek başlarına ya da bir arada kullanılabilir.

1.3. EKONOMİ VE EKONOMİ POLİTİKASININ TARİHÇESİ

Ekonomi biliminin temel konusu kıtlık ve tercih olduğuna göre ekonomik olayların ve bu olaylara karşı bir anlamda tavır almak demek olan ekonomi politikası uygulamalarının tarihini oldukça eski tarihlere kadar götürmek yanlış olmaz.

Günümüzden yaklaşık 15 bin yıl öncesinde insanın ilk kez yerleşik yaşama geçerek, tarım yapmaya ve hayvan yetiştirmeye başladığına ilişkin izler var. Göbeklitepe, Çatalhöyük ve Hacılar'daki kalıntılar, insanların buralarda yerleşip kentler kurduklarını, evcilleştirdikleri bitkilerle tarım ve ehlileştirdikleri hayvanlarla hayvancılık yaptıklarını gösteriyor. Böylece ilk ekonomik devrim olan tarım devrimi ya da neolitik devrim ortaya çıkmış oluyordu.

MÖ ikinci binlere doğru bronz (tunç) çağını yaşayan Anadolu'da büyük boyutlarda bir dış ticaret faaliyetinin izleri bulundu. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan tabletlerde Asurlu tüccarların Mezopotamya'dan aldıkları tekstil ürünleri ve kalayı Anadolu'ya eşek kervanlarıyla getirdikleri ve burada yerleşik insanlardaki bakır, altın, gümüş ve tahıl ile değiş tokuş ettikleri bilgisi yazılı bulunuyor. İkisi de yumuşak birer metal olan bakır ve kalayın yüksek derecede ısıtılmış fırınlarda eritilerek birleştirilmesinden son derece sert bir alaşım olan bronz elde ediliyor ve bu alaşım savaş aletleri, tarım araçları, bıçak vb. yapımında kullanılıyordu. Bu şekilde doğup gelişmiş bulunan ve dönemine göre oldukça büyük çapta olduğu anlaşılan bu dış tica-

İlk olarak 2002'de yayımlanan *Ekonomi Politikası*, bugüne kadar defalarca basıldı. Kitap, üniversitelerde ders kitabı olarak okutuldu, çeşitli mesleklere giriş sınavlarında temel soru kitapları arasında yer aldı. Yalnızca bir ders kitabı olmakla kalmadı, aynı zamanda ekonomi öğrenmek ve izlemek isteyenlerin de el kitabı haline geldi.

Bu kez kitap, güncel gelişmeleri de kapsayacak biçimde yeniden yazıldı. Kitabın eski baskılarından birini ellerinde bulunduranlar bu baskıyı alıp o eski kitapla karşılaştırdıklarında ekonomi politikasının nereden nereye geldiğini görebileceklerdir.

Kitap, bu yapıyla öğrenciler için olduğu kadar ekonomi konularını merak edenler için de vazgeçilmez bir başvuru kitabı olma özelliği taşıyor.

"Mahfi Eğilmez ve Ercan Kumcu makroiktisat teorilerinin Türkiye ekonomisi karşısında düştüğü boşlukları dolduran önemli bir kitap yazdılar... Ekonomi Politikası kitabını iktisat öğrencilerine ve ekonomiyle ilgilenen herkese hararetle tavsiye ediyorum."

Asaf Savaş Akat

"Kitabı, ekonomiyi merak eden her seviyedeki insan çok rahatlıkla okuyup anlayabilir. Bu kitap bir yap-boz resmi olan ekonominin parçalarını öyle bir bütünlük içinde ele almış ki ana resimden hiç kopmuyorsunuz ve keyifle ekonomik analiz öğreniyor, hatta ekonomik analiz yapmaya bile başlıyorsunuz." **Yaşar Erdinç**

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2156-2

9 789751 421562

KDV'den muaftr